

K NĚKTERÝM POZNATKŮM Z LOKÁLNÍCH KONFLIKTŮ

V tomto článku informativního charakteru chceme navázat na předcházející statě ve Vojenské mysli, týkající se některých zkušeností z lokálních válek v 80. letech. K redakční úpravě byly využity zahraniční materiály a podklady poskytnuté ÚVTEI FMO.

Zatímco pravděpodobnost rozsáhlého světového válečného střetnutí je zmenšována uvolňováním napětí mezi USA a SSSR a státy Evropy, rozšiřování malých konvenčních konfliktů ve strategicky důležitých prostorech představuje nejzávažnější ohrožení bezpečnosti. Ve vojenské terminologii jsou lokální konflikty označovány jako **konflikty nízké intenzity - LIC (Low Intensity Conflict)**.

Konflikt nízké intenzity je podle platných předpisů americké armády (FM 100-20, FC 100-20) charakterizován takto: "Konflikt nízké intenzity je omezený politicko-vojenský boj pro dosažení politických, vojenských, sociálních, ekonomických a psychologických cílů. Často je rozvleklý a sahá od diplomatického, ekonomického a psychologického nátlaku přes terorismus až k vedení ozbrojeného boje. Konflikty malé intenzity jsou příznačně omezením týkajícími se prostoru, výzbroje, taktiky a úrovně použití násilí."

Současná americká doktrína pro LIC zahrnuje čtyři kategorie vojenských operací:

- "vnitřní obranu" v zahraničí, která zahrnuje činnost proti povstaleckým silám,
- akce proti mezinárodnímu terorismu,
- operace na udržování míru (zaměřené na udržení nebo nastolení míru v konfliktní oblasti),
- nepředvídané operace v míru (krátkodobé vojenské operace, např. intervence na Grenadě).

Některé operace v konfliktech nízké intenzity mohou být vedeny armádními silami (např. 82. výsadková divize na Grenadě a Panamě), většina z nich však vyžaduje použití speciálních sil. Na začátku 80. let ozbrojené síly USA vytvořily tyto speciální síly, známé jako **"síly pro speciální operace" SOF (Special Operations Forces)**. Síly pro speciální operace jsou u pozemního vojska tvořeny speciálními silami - SF (Special Forces), orgány pro tzv. psychologické operace - PSYOP (Psychological Operations), orgány pro civilní záležitosti - CA (Civil Affairs) a letectvem pro speciální operace - SOA (Special Operations Aviation).

V roce 1985 bylo zřízeno **Velitelství pro speciální operace Spojených států - USSO-COM (US Special Operations Command)** se sídlem ve Fort Bragg. Zároveň byl jmenován zástupce ministra obrany pro speciální operace a konflikty nízké intenzity - ASD SOLIC (Assistant Secretary of Defense for Special Operations and Low Intensity Conflict). Také prezident USA jmenoval ve svém úřadě asistenta pro konflikty nízké intenzity. Na rozdíl od ostatních velitelství ozbrojených sil USA orientovaných na činnost v době války, plní Velitelství pro speciální operace Spojených států své poslání v době míru a jeho podřízená vojska jsou trvale na plných počtech. Toto velitelství má přímé vazby na představitelů a úřady celostátního velení NCA (National Command Authority) jako ostatní spojená velitelství.

Zatímco Velitelství pro speciální operace Spojených států zůstává v podřízenosti spojených náčelníků štábů, jeho vazba na zástupce ministra obrany pro speciální operace a konflikty nízké intenzity AD SOLIC mu poskytuje vhodné podmínky pro vedení speciálních operací v konfliktech nízké intenzity nezávisle na armádě. V určených případech však mohou být speciální operace v LIC řízeny spojeným velitelstvím pro danou oblast.

Nová struktura sil vyhovuje dvěma kritériím pro účinnou schopnost plánovat a vést speciální operace v konfliktech nízké intenzity - nutnou integraci běžných druhů ozbrojených sil a určitou nezávislost. Tato struktura pak umožňuje samostatné vedení speciálních operací.

Rozhodnutí k vedení speciálních operací v konfliktu nízké intenzity spočívá i nadále v rukou civilních představitelů velení **prezidenta a ministra obrany**. Je zajištěna součinnost Velitelství pro speciální operace Spojených států s ministerstvem zahraničí. Pro úspěšné a účinné speciální operace je nutná sladěnost civilního a vojenského řízení.

Zdůrazňuje se, že v klasickém válečném konfliktu je použití vojenské síly prostředkem k vytvoření podmínek pro politické řešení, v konfliktu nízké intenzity je tomu naopak. Vojenská síla je považována za efektivní, jestliže vhodně a koordinovaně podporuje ostatní mocenské prostředky uplatňované k dosažení vytyčených politických, ekonomických a psychologických cílů.

Lokální konflikty měly ve své historii převážně protikoloniální charakter, v dalším se v nich projevovaly zejména zájmy obou supervelmocí, většinou v rámci vnitropolitických bojů v rozvojových zemích. Rychle se zvětšující zbrojní dodávky stále modernějších zbraní do rozvojového světa, podpořené nebyvalými finančními možnostmi zemí těžících ropu nebo uskutečňované za cenu obrovské zadluženosti, vedly k vytváření velkých zbrojních skladů v různých oblastech světa, zesilovaných v posledních letech i vlastní zbrojní výrobou. **Poznatky a zkušenosti z těchto konfliktů jsou svým způsobem nenahraditelné.** Zbrojní obchod je výrazně ovlivňován úspěchem či neúspěchem dané výzbroje a v nejednom případě se takových poznatků využívá při vývoji nové vojenské techniky. Z tohoto důvodu jsou mnohé informace utajovány. Chybí např. informace o vzdušných bojích nad Libanonem a podrobné zprávy o činnosti britské armády na Malvinách.

Podrobné zkoumání bojových zkušeností umožňuje odhalit obecné i dílčí zákonitosti rozvoje způsobů vedení bojové činnosti, což je důležité pro hlubší pochopení podstaty současného vojenského umění i možných cest jeho dalšího rozvoje v nových podmínkách, na nové vědeckotechnické úrovni. Proto je nezbytné brát v úvahu nejen změny probíhající v prostředcích a způsobech vedení bojové činnosti, ale i v organizaci vojsk.

Dosavadní výzkumy konfliktů nízké intenzity nebyly v ČSA centrálně řízené, překrývají se, chybějí pevné metodické základy a probíhají do značné míry izolovaně. Největším metodologickým nedostatkem výzkumu je značné omezování se na logické shrnutí a povrchní zobecňování, které vyúsťuje víceméně v pouhou informaci. Potvrzuje to i zkušenost, že vedle poměrně dokonalého rozboru vojenskopolitické stránky konfliktu jsou vojenské a vojenskotechnické stránky problému řešeny často jen pouhou posloupností získaných poznatků. Nedostatek informací o použití zbraní a systémů, strategickém a operačním plánování, rozvíjení, pracovních metodách velitelů a štábů, tendencích vývoje bojových možností může vést k povrchním a nepřesným závěrům, které neposunují vojenské umění vpřed.

Hodnocení a poznatky z vojenské operace Urgent Fury na Grenadě

Vojenská operace na Grenadě byla v souladu s vojenskou doktrínou USA příkladem tzv. nepředvídané operace v míru. Ozbrojené síly byly použity po vyčerpání všech politických a

ekonomických možností nátlaku jak zvrátit určitý vývoj v zájmové oblasti, bez podstatného narušení rovnováhy ve světě a vztahů mezi velmocemi. Vláda USA vycházela v té době z názoru, že konflikt mezi koalicemi je i nadále možný, ale může nastat ve zcela výjimečném, krajně nepříznivém případě.

Podle uveřejněných ztrát měl kontingent USA 34 mrtvé a 115 zraněných. Bylo zničeno 5 bojových vrtulníků. Největší ztráty měli z bojů proti kubánským jednotkám, při postupu ze západní části ostrova. Zde ztratili také 5 vrtulníků (z toho se dva stroje srazily ve vzduchu, vlivem špatné orientace). Na ostrově byli zabití 42 kubánské vojáci a 59 jich bylo zraněno. Do zajetí padlo 638 Kubánců, kteří byli později i s raněnými dopraveni na Kubu.

Na území Grenady bylo zjištěno mnoho skladů zbraní. Jejich počty a druh vysoko převyšovaly zbraně a materiál grenadských ozbrojených sil. Řada získaných dokumentů svědčila o dodávkách zbraní ze SSSR a dalších zemí. Kubánské vojenské poradce se podíleli na výcviku grenadské lidové armády. Ze země byli vyhoštěni všichni sovětské, kubánské, libyjské a severokorejské diplomaty. Generál Austin byl zatčen, ale po půlročním vyšetřování byl propuštěn.

Dílčí závěry:

- Bude stoupat význam i velmi vzdálených proamerických zemí a spojenců. Předpokládají se stále složitější podmínky pro přístup a vojenskou přítomnost v mnohých zájmových oblastech. Je nutné **reorganizovat a zvýšit efektivnost systémů vojenských základů**. Značná pozornost je zaměřena k mezinárodnímu terorismu, který může destabilizovat vnitřní situaci některých spojenců, rozdělovat je mezi sebou a také i negativně ovlivňovat veřejné mínění.

- Podle některých orientačních odhadů by na dlouhodobou vojenskou pomoc v konfliktu nízké intenzity měla být dostatečná průměrná částka kolem 12 mld. USD ročně (nyní tato částka odpovídá zhruba 4 % výdajů vojenského rozpočtu). Účinná vojenská pomoc bude vyžadovat i řadu dalších vojenských i nevojenských opatření, dosavadní praxe v právní oblasti je hodnocena jako nepružná a neefektivní.

- Dobře byla hodnocena schopnost rychlé přepravy ozbrojených sil na velké vzdálenosti. Přitom se uvádí, že kapacita americké letecké a námořní přepravy se rozvíjí, za posledních 7 let se zvýšila zhruba o 50 %. Přepravu materiálu mají urychlit a zefektivnit i tzv. rychlé kontejnerové lodě a systém přímé nakládky a vykládky techniky.

- Doporučuje se hledat **nové alternativy opěrných bodů v zámoří**. Vojenské námořnictvo má být schopno plně využívat mezinárodních a výsostných vod spřátelených zemí. Plně se má rozvinout využití pozorovacích, spojovacích a průzkumných družic.

- Pokročilá elektronika umožňuje řídit konvenční konflikt na značné vzdálenosti. S jejím využitím lze snáze udržovat politickou kontrolu. Nová technologie zvyšuje přesnost zbraní, možnosti řízení bojových akcí a efektivnost průzkumu.

- Požaduje se rovnoměrnější rozdělení úkolů i nákladů mezi spojenecké státy, jejich koordinovaný postup, vysoká připravenost a vycvičenost vojsk a dokonalost jejich výzbroje. Koordinace akcí se spojenci má být dostatečná již v přípravných fázích pro ozbrojené zasahování. Pro všechny strany zúčastněné v regionálním konfliktu se podstatně změnil nároky na bojující síly, především z hlediska jejich řízení, kvality vojsk a zbraní. **Velmi ztratili na významu morálně zastaralá bojová technika.**

Podle názoru většiny vojenských odborníků zkušenosti z vojenských akcí na Grenadě potvrdily velký význam dělostřelectva v současných vojenských operacích, avšak v jeho

bojovém použití k zásadním změnám nedošlo. Hlavní příčinou toho je skutečnost, že v průběhu lokálních válek byly používány běžné prostředky ničení, které se v podstatě nelišily od bojových prostředků používaných za druhé světové války. Jediné použití podstatně nových dělostřeleckých systémů, munice a techniky může přinést základní změny ve způsobech vedení bojové činnosti dělostřelectva.

Válečný konflikt mezi Irákem a Íránem

V průběhu několika desítek let zůstává nebezpečným ohniskem napětí Blízký východ. Oblast Blízkého východu je význačná hned z několika hledisek. Leží na styku tří kontinentů, prolínají se zde tři náboženství (hinduismus, křesťanství a islám) a v neposlední řadě má důležitou roli ve strategických plánech velmocí. Nacházejí se zde námořní dopravní cesty spojující oblasti Černého moře, Tichého oceánu a Indického oceánu. Vyspělé průmyslové státy jsou životně závislé na dovozu surovin z této oblasti, zvláště pak ropy.

Vážnou úlohu sehrává i **nejednota arabských zemí**, která pramení z ekonomických otázek těžby ropy, náboženských přístupů i z osobních ambic představitelů arabských zemí a jednotlivých hnutí.

Válka mezi Íránem a Irákem měla své historické kořeny, které pramenily již z tradiční rivality a nesnášenlivosti mezi Araby v této oblasti. Velkou roli zde sehrálo náboženství, zejména nesmiřitelnost mezi iráckými šíity a iráckými sunnity při výkladu islámu.

Irák vstupoval do války s armádou dokonale vyzbrojenou množstvím nejmodernějších zbraní a bojové techniky. Naproti tomu Írán eliminoval iráckou agresi početným nasazením vojáků a nábožensky zfanatizovaných skupin.

Irák zahájil válku zčásti proto, že se obával šíření Chomejního islámské fundamentalistické revoluce a počítal také s rychlým vítězstvím během několika dnů. Bagdád však dosáhl veškerých svých úspěchů jen v prvních týdnech války, a pak byl postupně zatlačován do obrany na svém vlastním území.

Irák málo účinně využíval získané letecké převahy. Měl na 400 stíhacích bombardérů, zatímco Íránu zbylo pouze 60 nebo 70 použitelných letounů. Iráčtí piloti nenalétávali nízkou nad cíle, jak to vyžaduje standardní taktika a použitá letecká technika, ale shazovali pumy z velké výšky, s minimálním účinkem. Vojenští odborníci již v průběhu konfliktu upozorňovali, že takto se válka vyhrát nedá, i když se v iráckém komuniké pravidelně uvádí, že "všechny letouny se vrátily bezpečně na základnu".

Vojenští odborníci poukazovali i na **kontrast mezi těžkopádnou a nepružnou strukturou iráckého velení a dravým bojovým duchem nedostatečně vyzbrojených Íránců**, kteří se na příkaz svého vůdce Chomejního vrhají do boje v naději, že se stanou "mučedníky".

Válečné akce byly zahájeny v září 1980 a ukončeny v srpnu 1988, kdy Irák i Írán přistoupily na rezoluci OSN č. 598. Zejména Írán změnil své stanovisko. Druhým faktorem byl poměr sil na válečné frontě. Íránci byli vytlačeni z jižního Iráku, z hornaté severní části Kurdistanu a frontová linie se přibližně kryla s iránsko-iráckou hranicí. Třetím faktorem bylo sestřelení iránského civilního letadla americkým vojenským námořnictvem dne 3. července 1988. Íránci protestovali v souvislosti s tímto incidentem u Rady bezpečnosti OSN, což byl první přímý kontakt Íránu s OSN za téměř sedm let. Irák ve svém prohlášení přivítal snahu Íránu a OSN o ukončení válečného konfliktu. Požadoval však, aby Írán přistoupil na "čestné urovnání bez nestranného zjišťování příčin války", které byla OSN na základě rezoluce zmocněna provést.

Válka způsobila kromě obrovských lidských ztrát oběma zemím od roku 1986 schodky na hrubém domácím produktu a neinvestovaném kapitálu ve výši 415 mld. USD - Íránu 189 mld. USD a Iráku 226 mld. USD.

Obecné zhodnocení některých hlavních poznatků z lokálních válek

Taktika boje proti pozemním cílům z letu v přízemních a malých výškách přešla v lokálních válkách v základní taktickou zásadu, která se uplatňovala jak při ničení pozemních cílů, tak i při překonávání systému PVO. **Hromadné používání vrtulníků**, jejich ničivá síla a rychlost útoku vytvořily problém účinného boje s těmito prostředky. Vzrostla úloha průzkumných a pozorovacích prostředků systému vzdušného protivníka, založených zpravidla na vizuálních a radiolokačních prostředcích.

Ukazuje se, že celkové možnosti prostředků PVO k ničení vzdušných cílů v malých a přízemních výškách neodpovídají požadavkům, a proto zejména proti vrtulníkům mají být nasazovány prostředky letectva, např. intenzivně se na základě bojových zkušeností rozpracovávají otázky vzdušného boje vrtulníků a vrtulníkových jednotek.

Při zvyšování účinnosti a odolnosti PVO v lokálních válkách prosazují vojenští odborníci NATO zavést určitá technická a organizační opatření. Např. navrhuji vytvářet smíšená uskupení PVO (spojení různých typů protiletadlového dělostřelectva i systémů radiolokátorů), zvýšit pohyblivost, pohotovost k použití prostředků PVO a jejich schopnost rozpoznávat vzdušné cíle. Doporučují zavádět klamná a záložní postavení PVO a nové způsoby vedení bojové činnosti.

V irácko-iránské válce byl systém PVO učeňován do hloubky. Prostory malých a přízemních výšek bránilo protiletadlové dělostřelectvo a přenosné systémy řízených střel, střední výšky dělostřelectvo společně s raketovými komplexy, velké výšky raketové komplexy, stíhací letectvo působilo před prostory účinné působnosti těchto prostředků a v mezerách mezi nimi.

Zkušenosti a vývoj PVO v lokálních válkách dokazují **nutnost vytvořit jednotný, mobilní systém PVO**, který je v nepřetržité bojové pohotovosti. Musí být pružný, přizpůsobitelný měnícím se podmínkám a situaci.

Vrtulníky byly i na základě poznatků z lokálních válek rozvíjeny třemi směry: jako vyzbrojené víceúčelové vrtulníky, speciálně konstruované bitevní vrtulníky nebo jako protitankové. Postupně se staly jádrem vojenského letectva a zároveň důležitou složkou pozemních sil.

Použití pušek ráže 5,56 se osvědčilo zvláště v boji ve členitém terénu. Z řady důvodů, zejména vzhledem k vysoké rychlosti a určité nestabilitě střely, se prokázala jejich podstatně větší účinnost než u dosud běžné ráže 7,62 mm a výhoda většího palebného průměru.

Potvrdil se **význam prostředků REB** používaných již běžně armádami USA, Izraele a Velké Británie; zvláště, když protivník neměl podobné prostředky k dispozici nebo je nedokázal plně využít. Na Malvinách umožnily prostředky REB vybojovat britské armádě vzdušnou nadvládu za situace, kdy britský kontingent měl jen 30 letounů Harrier - proti 120 argentinským letounům Super Etendard a Mirage.

V tankových soubojích se plně prokázala **účinnost šípových podkaliberních střel** se stabilizovanými křídélky, které na vzdálenostech zahájení palby kolem 1000 m probíjely pancíř všech tanků. Jejich velká počáteční rychlost (1500 až 2000 m.s-1) umožňuje zvýšit přesnost zásahu až 2,5krát a probít pancíř i při úhlech nárazu kolem 20 až 15°. Jejich kinetická